دوفصلنامة هيدروفيزيك

دورهٔ ششم، شمارهٔ دوم (پاییز و زمستان ۱۳۹۹)؛ صفحات: ۱۳۹–۱۲۷

مقالهٔ پژوهشی DOR: 20.1001.1.24767131.1399.6.2.7.3 درصد همانندی:۴٪

> مدلسازی عددی ورود به آب مایل یک پرتابه پرسرعت استوانهای و بررسی اثر حرکت چرخش محوری بر رفتار دینامیکی آن

> > محمد امین اکبری'، جلال محمدی**، جلیل فریدونی

moak89@gmail.com mohammadijalal@mut.ac.ir j.fereidooni@gmail.com ' دانشجوی دکتری مهندسی دریا، مجتمع مکانیک، دانشگاه صنعتی مالک اشتر ** نویسندهٔ مسئول، استادیار، مجتمع هوا فضا، دانشگاه صنعتی مالک اشتر * استادیار، مجتمع مکانیک، دانشگاه صنعتی مالک اشتر

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۷/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۲٦

چکیدہ

اصلی ترین کاربرد تحقیقات موضوع ورود به آب اجسام پرسرعت، در توسعه محصولات نظامی است. این پژوهش در ابتدا مدل عددی ورود به آب مایل پرسرعت، یک پرتابهٔ سوپر کاویتاسوینی را ارائه کرده است. به لطف توسعهٔ فنّاوری سخت افزاری موجود، این مدل عددی می تواند تصویری مطلوب از دینامیک شش درجه آزادی پرتابه در حضور سه فاز هوا، آب و بخار آب، در قالب یک میدان حل سه بعدی و ناپایا ارائه نماید. در این پژوهش، ابعاد حباب سوپر کاویتاسیون با استفاده از روش اشنر سائر و جریانات چند فازی حاکم در میدان حل با استفاده از روش آزمایی شده است و نتایج در تطابق مطلوب قرار دارد. در ادامه، ورود به آب مایل یک پرتابه در دو وضعیت دارای ترمایی شده است و نتایج در تطابق مطلوب قرار دارد. در ادامه، ورود به آب مایل یک پرتابه در دو وضعیت دارای می دهد، در فرایند ورود به آب مایل، وجود حرکت چرخش محوری، تأثیر بسزایی بر رفتار دینامیکی و سینماتیکی پرتابهٔ استوانهای نخواهد داشت؛ بنابراین نتایج این پژوهش نشان داد، در فرایند ورود به آب مایل یک پرتابه هدای پرتابههای چرخش پرتابهٔ استوانهای مود و جود چرخش محوری، شیه مازی شدان دار مایل یک پرتابه در دو وضعیت دارای می دهد، در فرایند ورود به آب مایل، وجود حرکت چرخش محوری، تأثیر بسزایی بر رفتار دینامیکی و سینماتیکی پرتابهٔ استوانهای نخواهد داشت؛ بنابراین نتایج این پژوهش نشان داد، در فرایند ورود به آب مایل پرتابههای چرخش پایدار سوپر کاویتاسیونی، با تقریب دقیقی فرض حرکت صفحهای پرتابه بر قرار است. لازم به یادآوری است، اثبات این فرضیه سبب می شود ساده سازی های قابل توجهی در مدل سازی های آزمایشگاهی و عددی مسانل

واژههای کلیدی: ورود به آب مایل، پرتابهٔ سوپرکاویتاسیونی، چرخش محوری

۱. مقدمه

ورود به آب^۱، به مفهوم ورود یک سازهٔ صلب به درون آب، از طریق سطح آزاد است [۱]. سیستم مینروبی هوایی سریع^۲ مثالی از سیستمهای طراحی شده بر اساس ورود به آب مایل پرتابههای پرسرعت چند محیطه^۳، از محیط هوا به زیر سطح است [۲]. اساساً ورود به آب پدیدهای غیر خطی است که می تواند با فعل و انفعالات چند فازی^۲ همراه شود [۳].

پس از ورود به آب و با حرکت جسم در درون فاز مایع و سرعت گرفتن ذرات آب، فشار سیال به صورت محلی کاهش می یابد. هنگامی که فشار محلی کمتر از فشار بخار مایع شود، بخار آب در درون سیال پدیدار می شود. در این وضعیت کاویتاسیون رخ می دهد [۴]. سوپر کاویتاسیون، حالتی است که در آن پر تابهٔ زیر سطحی به صورت کامل (به جز کویتا تور) که در آن پر تابهٔ زیر سطحی به صورت کامل (به جز کویتا تور) در درون حباب سوپر کاویتاسیون قرار دارد [۵]. در هنگام رخداد سوپر کاویتاسیون، تنها بخش کوچکی از پر تابه در تماس با آب قرار می گیرد که این موضوع سبب می شود، نیروی پسای وارده بر پر تابه به صورت قابل ملاحظه ای کاهش یابد و دستیابی به سرعت های بالا و عمق زیاد، امکان پذیر شود [۶].

یکی از چالش های اساسی در طراحی پرتابه های چند محیطه، حفظ پایداری حرکت پرتابه در محیط های مختلف است. از میان طراحی های موجود، پرتابه های بالک پایدار^ه سوپر کاویتاسیونی به خوبی می تواند شرایط پایداری حرکت در هوا و درون کویتی را لحاظ نماید. این نوع پرتابه در سیستم مین روبی هوایی سریع به کار رفته است [۲]. باید در نظر آورد، اساساً این نوع پرتابه ها با توجه به ساختار طراحی، بسیار گران قیمت بوده و به کار گیری آن نیازمند طراحی پرتابگر متناسب خواهد بود. شکل ۱، نمایی از یک پرتابه سوپر کاویتاسیونی بالک پایدار را به نمایش می گذارد.

قیود مختلف حاکم در طراحی، تولید و کاربری پرتابـههای بالک پایدار و موضوعات اقتصـادی سـبب گشـته، طراحی و

ساخت پرتابه های چرخش پایدار سوپر کاویتاسیونی، حائز مزیت شوند. این نوع پرتابه ها در مقایسه با پرتابه های بالک پایدار، ساختار به نسبت ساده دارند و مکانیزم شلیک آن می تواند مبتنی بر پرتابگرهای متداول باشد؛ بنابراین پرتابه های سوپر کاویتاسیونی چرخش پایدار جایگزینی اقتصادی برای پرتابه های بالک پایدار به شمار می روند. اخیراً شرکت دی اس جی² در وبگاه خود، اطلاعات مربوط به چند پرتابه چرخش پایدار سوپر کاویتاسوینی را ارائه نموده است [۸]. در هر حال طرح های ارائه شده، بدون هیچ توصیفی از جزئیات طراحی است؛ بنابراین اطلاعات کافی در این خصوص در در سترس نیست. در شکل ۲، نمایی از یک پرتابه سوپر کاویتاسیونی چرخش پایدار شرکت دی اس جی ارائه

شکل ۲. نمایی از یک پرتابه چرخش پایدار شرکت دی اس جی [۸]

از منظر طراحی، حفظ پایداری حرکتی پرتابه های چرخش پایدار در درون کویتی با چالش اساسی مواجه است. پایداری حرکت چنین پرتابه هایی به کمک مکانیزم برخورد دمی^۷ امکان پذیر می شود. رویداد مؤثر برخورد دمی و حفظ پایداری در درون کویتی خود از متأثر پارامتر های طراحی و عملیاتی گوناگون است [۹]. بنابراین در طراحی پرتابه های چرخش پایدار سوپر کاویتاسوینی بررسی شیوهٔ ارتباط پارامترهای مختلف نقش کلیدی خواهد داشت.

با توجه به آنکه پایداری حرکت پرتابههای چرخش پایدار در هوا، در حضور حرکت چرخشی محوری (اسپین)، امکان پذیر می شود، بنابراین پرتابههای چرخش پایدار چند محیطه سوپر کاویتاسوینی در فرایند ورود به آب و حرکت زیرسطح، با حرکت چرخش محوری مواجه خواهند بود [۸]. بنابراین از منظر طراحی، این سؤال مطرح است که حرکت چرخش محوری پرتابه چه تأثیری بر دینامیک فرایند ورود به آب و حرکت پرتابه در درون کویتی خواهد داشت؟ پاسخ به این پرسش می تواند از دو منظر حائز اهمیت باشد. در وهلهٔ

طراحی خواهد داشت. در مرحلهٔ بعد تأثیر گذاری یا عدم تأثیر گذاری چرخش محوری بر دینامیک پرتابه می تواند به کاهش یا افزایش قیود حاکم در مدلسازی موضوعات عددی آتی مانند تعیین درجات آزادی مدلسازی، کاهش یا افزایش امکانات موردنیاز در مطالعات آزمایشگاهی پرتابه برای تصویربرداری از حرکت پرتابه از سه جهت یا دو جهت، منجر خواهد شد.

در پی پاسخ به پرسش پیش گفته و با بررسی پژوهش های پيشين مشخص مي شود، اطلاعات انتشاريافته درزمينهٔ ورود به آب سرعت بالای مایل، بسیار اندک است و بخش اعظم مطالعات انجامشده جنبهٔ آزمایشگاهی داشته است [۱]. اساساً مطالعهٔ آزمایشگاهی پرتابههای پرسرعت سوپرکاویتاسیون در ورود به آب، با استفاده از روش تصویرنگاری امکانیذیر می شود. برای اجرای آزمایش های ورود به آب، تجهیزات تصویربرداری پرسرعت، موردنیاز است [۱]. بخش عمدهای از پژوهشهای آزمایشگاهی قبلی، ورود به آب عمودی را موردبررسی قرار دادهاند [۱۰–۱۲]. ورود به آب افقی نیـز در برخی پیژوهش های آزمایشگاهی موردبررسی قرار گرفته است [۱۳]. درهر حال یژوهش های اندکی به صورت آزمایشگاهی ورود به آب مایل پرسرعت را موردبررسی قرار دادهاند. ژائو و همکاران به صورت آزمایشگاهی، ورود به آب مایل پرتابه های سوپرکاویتاسوینی، با شکل کویتاتور مختلف را موردبررسی قرار دادند [۱۴]. یژوهش پیش گفته، به صورت خاص رویداد پدیده های مرتبط با تشکیل کویتی و تغییرات سرعت پرتابه پس از ورود به آب را کاویده است. در این پژوهش شلیک پرتابه با استفاده از گاز تحت فشار انجام شده و ورود به آب پرتابه بدون وجود چرخش محوری است؛ بنابراین، بررسی اثر پیش گفته خارج از زاویه دید این پژوهش بوده است. وی و همکاران به صورت آزمایشگاهی ورود به آب مایل استوانه فلزی در عـدد فـرود پـایین را موردبررسـی قرار دادند [۱۵]. در پژوهش پیش گفته، تـأثیر زاویـه ورود بـر نیروی پسای وارده بر پرتابه و مسیر حرکت پرتابه در درون آب، موردبررسی قرار گرفته است. درهرحال در این آزمایش ورود به آب با رهایش ثقلی پر تابه و بدون چر خش محوری

انجام شده است؛ بنابراین در آن اثرات ورود به آب پرسرعت و وجود چرخش محوري لحاظ نشده است. تروسکات و همکاران ، در یک مطالعه آزمایشگاهی ورود به آب مایل تعدادی پرتابه، با وجه منظری و شکل کویتاتور مختلف را موردبررسی قرار دادند [۱۶]. ایـن یـژوهش در راسـتای تعیین وضعیت پایداری دینامیکی پرتابه در زوایای ورود مختلف انجام شده است، بـهنحـوىكـه درنهايـت بـا اسـتفاده از روش آزمایشگاهی، توانسته است حدود زوایای حرکت پایدار در درون کویتی را تعیین نماید. در این پژوهش مکانیزم پرتابگر، مبتنبي بر توليد اسپين بوده است، اما درهر حال پژوهش پیش گفته، به بررسی اثرات اختصاصی وجود چرخش محوری نپرداخته است و این موضوع خارج از زاویه دید آن بوده است. ربیعی و همکاران بهصورت آزمایشگاهی رفتار نوسانی یک پرتابهٔ استوانهای بدون چرخش محوری با شکلهای کویتاتور گوناگون را در زوایای ورود مختلف، موردبررسی قرار دادند [۱۷]. چن و همکاران به صورت آزمایشگاهی اثر شکل کویتاتور و زاویهٔ ورود پرتابهٔ باریک را بر مسیر حرکت پرتابه موردبررسی قرار دادند. در این آزمایش نیز ورود به آب بدون چرخش محوری و با استفاده از شليك با تيوب تحت فشار انجام شده است [١٨].

بخش عمدهای از مطالعات عددی پیشین، مرتبط با مدلسازی ورود به آب عمودی و گذرا است [۲۰، ۲۰]. به لطف توسعه سخت افزارهای رایانه ای، اخیراً مدل سازی ورود به آب با استفاده از روش دینامیک سیالات محاسباتی امکان پذیر شده است. ایران منش و پسندیده فرد رهایش ثقلی و بدون چرخش محوری یک استوانه در میدان حل سه بعدی را مدل سازی کردند [۱۹]. کی و همکاران ، ورود به آب یک زیر دریایی خود کار پرتاب شده از هواپیما را با استفاده از روش دینامیک سیالات محاسباتی، مدل سازی کردند [۲۱]. آن ها نشان دادند زاویهٔ ورود به آب، تأثیر قابل ملاحظه ای بر نیروی بر خورد پرتابه با سطح آزاد خواهد داشت.

هـو و همکـاران در یـک مطالعـهٔ آزمایشـگاهی و عـددی، دینامیک کویتی و شیوهٔ توسعهٔ جریـان چرخشـی در ورود بـه آب مایل را موردبررسی قـرار دادنـد [۳]. درهرحـال پـژوهش

پیش گفته به بررسی ورود به آب یک پرتابه بهصورت ثقلی و در عدد فرود کم و بدون وجود چرخش محوری پرداخته است. در پژوهش پیش گفته، مدلسازی عددی با استفاده از کد تجاری استار سی سی ام پلاس[^]، انجام شده است.

اخیراً چن و همکاران با دو روش آزمایشگاهی و عددی، برخی از پارامترهای ورود به آب مانند زاویه و سرعت ورود به آب پرتابه را موردبررسی قرار دادهاند [۲۲]. لازم به یادآوری است در پژوهش پیش گفته، مدلسازی ورود به آب با استفاده از کد تجاری فلوئنت^۹ و شلیک با استفاده از لوله تحت فشار و بدون چرخش محوری انجام شده، لذا بررسی اثر پیش گفته خارج از زاویه دید این پژوهش بوده است.

بر اساس آخرین اطلاعات نویسندگان در هیچیک از پژوهشهای انتشار یافتهٔ آزمایشگاهی و عددی پیشین، بررسی تأثیر چرخش محوری در فرایند ورود به آب موردمطالعه قرار نگرفته است. بر این اساس، این پژوهش در ابتدا با استفاده از مدلسازی عددی مسئله، به توسعهٔ ابزاری برای بررسی دقیقتر فيزيك حاكم در ورود به آب مايل پرسرعت پرتابه سوپركاويتاسويني، پرداخته است. مـدل عـددي بريايـهٔ روش رَنز ۱۰ و در بستر کد تجاری استار سی سی ام پلاس، توسعه یافته است و تصویری از دینامیک شش درجه آزادی پرتابه ارائه مینماید. در مدل عددی، فعل وانفعالات محیط چند فازی، با استفاده از مدل کسر حجمی سیال'' و بر اساس دیدگاه اویلری و حرکت پرتابه نیز با استفاده از میدان محاسباتی دینامیک و شبکهبندی هم پوشان^{۱۲} مدلسازی شده است. در این پژوهش صحت سنجی نتایج با استفاده از نتایج پرتابهٔ استوانهای شماره ۲۲، در آزمایش های ورود به آب مایل پرسرعت تروسکات انجام شده است [۱۶]. در انتها ورود به آب پرتابه پیش گفته در دو وضعیت دارای چرخش محوري و بدون وجود آن، شبيهسازي شده و نتايج با هم مقایسه شده است.

۲. مدلسازی عددی

۲-۱. معادلات حاکم با توجه به فیزیک مسئله، پر تابه پس از طی مسیر کوتـاهی در

هوا، بهصورت مایل وارد آب می شود. یوان و همکاران نشان دادند که در فرایند ورود به آب مایل، کویتی تشکیل شده، از نوع باز خواهد بود [۲۳]. در چنین شرایطی هوا به عنوان یک فاز مستقل امکان اضافه شدن به دو فاز بخار و آب (ایجادشده در جریان تشکیل سوپر کاویتاسیون) را خواهد یافت. بنابراین در چنین شرایطی انتظار می رود مقادیر معتنابهی هوا به درون کویتی کشیده شود. بر این اساس مدل سازی ورود به آب مایل با سه فاز هوا، آب و بخار آب، منطبق بر فیزیک حاکم خواهد بود.

معادلههای حاکم بر مسئله شامل معادله ناویر استوکس، کسر حجم سیال و معادلههای جریان مغشوش است که بـهصـورت معادله ۱ قابل بیان است:

$$\frac{\partial}{\partial t}(\rho \mathbf{V}) + \nabla . (\rho \mathbf{V} \mathbf{V})$$

= $-\nabla p + \nabla . [\mu (\nabla \mathbf{V} + \nabla \mathbf{V}^T)] + \rho \mathbf{g} + B_{\mathrm{F}}$
(1)

در جریانات چند فازی بررسی تغییرات سطح تعاملی بین فازی، با حل معادله پیوستگی برای فاز ثانویه امکان پذیر است. بر این اساس برای q امین فاز، معادلهها به صورت معادله ۲ قابل بیان است:

$$\frac{\partial}{\partial t} (\rho_q \alpha_q) + \nabla (\rho_q \alpha_q \mathbf{V}_q) = \sum_{k=1}^n (\dot{m}_{kq} - \dot{m}_{qk})$$
(Y)

که در معادله های بالا، ρ چگالی سیال، α کسر حجمی سیال، $\dot{m}_{qk}$ انتقال جرم از فاز p به فاز k، وV بردار سرعت سیال است. معادله های بالا در روش URANS"، با استفاده از مدل اغتشاشی دو معادله ای SST-k- ω بسته خواهد شد و قابلیت حل خواهد یافت.

با نگاهی به مطالعات قبلی موجود در ادبیات مشخص می شود، در جریانات کاویتاسیونی روش کسر حجمی سیال (VOF)، با دقت مطلوبی می تواند فیزیک و ابعاد کویتی را مدلسازی نماید [۲۴]. این مدل به توصیف کسر حجمی هریک از فازهای حاضر در میدان جریان می پردازد و فرض می کند سیالات مخلوط نشدنی حاضر در میدان حل، میدانهای سرعت و فشار را به اشتراک می گذارند. پسندیده

فرد و روحی نشان دادند روش VOF، دقیق ترین روش در مدلسازی کویتاسیون طبیعی است [۲۵]. بنابراین به منظور تعقیب سطح مشترک بین فازی از روش VOF استفاده شده است [۲۶]. در این روش لزجت دینامیکی و چگالی سیال با استفاده از معادلههای زیر بیان میشود.

$$\mu_m = \mu_l \alpha_l + \mu_\nu \alpha_\nu + \mu_a \alpha_a \tag{(Y)}$$

$$\rho_m = \rho_l \alpha_l + \rho_v \alpha_v + \rho_a \alpha_a \tag{(f)}$$

$$\alpha_l + \alpha_v + \alpha_a = 1 \tag{(a)}$$

در معادله های بالا ، م و م و م به ترتیب چگالی فاز مایع، بخار و هواست و ، ۵، م م و م ینز، بیانگر کسر حجمی فازهای مایع، بخار و هواست.

در مدل سازی حاضر کویتاسیون با استفاده از مدل اشنر و سائر مدل سازی شده است [۲۷]. مدل پیش گفته، یکی از مدل های محبوب در مدل سازی ابعاد کویتی به شمار می رود. محبوبیت این روش مدل سازی بیشتر به سبب توانایی به کار گیری مستقیم آن در مدل سازی عددی مبتنی بر دینامیک سیالات محاسباتی است. در این روش کاویتاسیون بر اساس فرایند رشد و متلاشی شدن حباب های درون سیال مدل سازی می شود. در این روش فرض می شود، حباب ها، از هسته های کاویتاسیونی که قبلاً درون سیال حضور داشته اند؛ حاصل می شود که رشد و متلاشی شدن آن ها بر اساس شرایط روش همچنین فرض شده است که می توان از لغزش بین حباب و سیال صرفنظر کرد. مدل اشنر و سائر در حقیقت با استفاده هم زمان از معادله های ریلی –پلست و معادلهٔ انرژی رشد حباب را با استفاده از مدل زیر پیش بینی می کند:

$$R\frac{d^2R}{dt^2} + \frac{3}{2}\left(\frac{dR}{dt}\right)^2 = \frac{p(R) - p_{\infty}}{\rho_l} - \frac{2\sigma}{\rho_l R} - 4\frac{\mu}{\rho_l R}\frac{dR}{dt}$$
(9)

در معادله های بالا R شعاع کویتی، (p(R فشار سیال در مرز کویتی که برابر با فشار بخار سیال، p∞ فشار در ناحیه دوردست از کویتی، σ عدد کاویتاسیون و μلزجت سینماتیک سیال است.

اگر فشار درون کویتی به اندازه کافی کم باشد، بنابراین

اختلاف فشار درون کویتی و محیط سیال به اندازه کافی زیاد خواهد بود. در این شرایط نرخ رشد حباب با معادلهٔ زیـر بیـان میشود:

$$\dot{R} = \sqrt{\frac{2}{3} \frac{p(R) - p_{\infty}}{\rho_l}} \tag{V}$$

لازم به ذکر است مدل اشنر و سائر یکی از مدلهای پیش فرض در کدهای تجاری موجود است که به خوبی می تواند فیزیک جریانات سوپر کاویتاسوینی را مدل سازی نماید. بر این اساس اخیراً معدود مدل سازی های انجام شده از این مدل بهره بردهاند [۳، ۲۲].

با استفاده از قانون دوم نیوتن، ارتباط بین دینامیک پرتابه و نیروهای وارده بر آن قابل انطباق خواهد بود. بر این اساس معادلههای حرکت پرتابه بهصورت زیر قابلبیان خواهد بود.

$$\frac{d\mathbf{V}}{d\mathbf{V}} = \frac{\sum \mathbf{F}}{m} \tag{(A)}$$

$$\frac{d\omega}{d\omega} = \frac{\sum \mathbf{M}}{\sum \mathbf{M}}$$
(9)

$$\frac{dt}{dt} = \frac{1}{I} \tag{1}$$

$$X = V_X, \quad Y = V_Y, \quad Z = V_Z \tag{(1)}$$

$$\dot{\gamma} = \omega_Z, \quad \dot{\varphi} = \omega_Y, \quad \dot{\psi} = \omega_X \tag{11}$$

که در معادلههای بالا [X,Y,Z] و V=[V_X, V_Y, V_Z] و V=[V_X, V_Y, V_Z] به ترتیب موقعیت مرکز ثقل پرتابه و بردار سرعت پرتابه است. FM به ترتیب بردار گشتاور و نیروی وارده بر پرتابه و m و I، بیانگر جرم و ممان اینرسی پرتابه است. در معادلهٔ بالا [Y, φ, ψ] زوایای پرتابه نسبت به محور مختصات است.

۲-۲. برخی جزئیات شبیهسازی عددی

هو و همکاران نشان دادند، به منظور افزایش دقت نتایج عددی مدلسازی ورود به آب، بهتر آن است که عدد کورانت جریان در محدودهٔ یک باشد [۳]. این محدودهٔ عدد کورانت، در حضور شبکه محاسباتی حاضر و سرعت پرتابه، به گام زمانی ⁷-10 × 2 در حل منجر شد.

بر اساس نتایج جانسن ، مدل عددی جریان تقسیم شده^{۱۴} تنها بر پایه مدل گذرای ضمنی^{۱۵} قابل حل است [۲۸]. بر این اساس در مدل حاضر از مدل ضمنی گذاری با گسسته سازی با دقت مرتبهٔ اول استفاده شده است. در مدل حاضر در کنار

مدل عددی جریان تقسیم شده از الگوریتم سیمپل نیز به منظور حل استفاده شده است. قابلیت تعریف مکانیزم انتقال فاز در کد تجاری استار سی سی ام پلاس، به صورت پیش فرض وجود دارد. بر این اساس سوپر کاویتاسیون به عنوان عامل انتقال فاز بین مایع و سیال تعریف شد. شکل کویتی حاصل شده در جریان سوپر کاویتاسیون با استفاده از مدل اشنر – سائر مدل سازی شده است. لازم به ذکر است، مدل حاضر با ستفاده از یک ابررایانه، با قدرت پردازشی ۶۱/۴ گیگا فلاپس و حجم حافظه موقت ۱۲۸ گیگابایت و در مدت زمان

۲-۳. شرایط مرزی و تولید شبکه

مدلسازی حاضر با استفاده از بستر کد تجاری استار سی سی ام پلاس انجام شده است. شرایط مرزی حاکم بر مسئله در شکل ۳ نشان داده شدهاند. در کد پیش گفته مدلسازی سطح آزاد، با استفاده از روش موج تخت^{۱۶}، انجام شده است. مقدار سرعت در شرطهای مرزی ورودی سرعت برابر صفر و فشار در شرط مرزی فشار خروجی، برابر با فشار هیدرواستاتیک و تابع عمق جریان سیال است. حرکت شش درجه آزادی پرتابه با استفاده از محیط شبکه هم پوشان، مدل شده است. در مدلسازی دینامیکی و با توجه به ماهیت گذرای حل، نوع شبکه مورداستفاده نقش بسزایی در همگرایی، دقت و سرعت حل ایفا می کند. بر اساس نتایج جانسن [۲۸]، در جریانات چند فازی و در حضور سطح آزاد، استفاده از شبکه محاسباتی مبتنی بر تولیدگر شبکهٔ تریمر^{۱۷}، به سبب توانایی توصيف هموار سطح آزاد، ميتوانـد بهتـرين نتـايج ممكـن را حاصل نماید. بر این اساس در مدلسازی حاضر، تولیدگر شبکهٔ پیش گفته با مدل های اصلاح گر بازتولید شبکه سطحی ۱۸ و لایهٔ پریسمی ۱۹ استفاده شده است. به منظور افزایش دقت حل، شبکه محاسباتی در سه ناحیهٔ: ۱- مسیر حرکت پرتابه و در ناحیه تولید کویتی ۲- محل ورود به آب در سطح آزاد ۳- و ناحیه شبکهٔ هم پوشان، با استفاده از قیود حجمي و سطحي اصلاح و ريز شدهاند. شکل ۳ ميدان حـل و شرایط مرزی و تعریف محورهای مختصات را به نمایش می گذارد. لازم به ذکر است در این شکل سطح آزاد سیال با

مثلث معکوس و شرایط مرزی در نمای قابلرؤیت، با بردارهای سیاه و شرایط مرزی در نماهای دیگر با بردارهای آبی به نمایش گذاشته شده است. در شکل ۴ نحوهٔ شبکهبندی میدان حل، به همراه اصلاحات صورت گرفته در راستای افزایش دقت مدلسازی، به تصویر در آمده است. لازم به ذکر است ابعاد میدان حل محاسباتی، بر اساس پیشنهادهای ارائه شده در منابع به نحوی انتخاب شده است که اثرات حضور مرز تأثیری در نتایج نداشته باشد [۲۹].

شکل ۳. میدان حل و شرایط مرزی و تعریف محورهای مختصات (Dقطر کویتاتور است)

شکل ۴. شبکه محاسباتی، شبکهٔ همپوشان و جزئیاتی در خصوص اصلاحات صورت گرفته در میدان حل در نمای صفحهای

٤-٢. استقلال نتایج از شبکه محاسباتی

استقلال نتایج از شبکه محاسباتی با استفاده از ۳ شبکه محاسباتی با تعداد به ترتیب، ۱/۵، ۲/۱ و ۲/۷۵ میلیون سلول محاسباتی، مورد بررسی قرار گرفته است. نمودار سرعت افقی، ممان وارده بر پرتابه در فرایند ورود به آب و سرعت زاویهای پیچشی ایجادشده در پرتابه طبق شکل ۵ تا ۷ است. با توجه به نتایج می توان گفت، با افزایش تعداد سلول های محاسباتی از ۲/۱ میلیون گره به سوی مقادیر بیشتر، حجم

تغییرات رو به کاهش می گذارد. درنتیجه با توجه به دقت و هزینه محاسباتی، شبکه محاسباتی با تعداد ۲/۱ میلیون سلول بهعنوان شبکه نهایی انتخاب شد.

شکل ۵. بررسی استقلال نتایج عددی از شبکه محاسباتی با استفاده از

سرعت افقى پرتابه

سرعت زاويهاي پيچشي پرتابه

۲-0. صحتسنجی مدل عددی

صحتسنجی نتایج با استفاده از اطلاعات آزمایش پرتابه شمارهٔ ۲۲ تروسکات انجام شده است [۱۶]. اکبری و همکاران، با استفاده از روش تصویر نگاری به تجزیه وتحلیل اطلاعات این آزمایش پرداختند و اطلاعات دینامیکی آن را استخراج نمودهاند [۳۰]. در آزمایش پیش گفته، پرتابه بعد از خروج از پرتابگر و پیمایش مسیری کوتاه در هوا، با زاویه ای اندک نسبت به سطح آزاد سیال (آب)، بدان ورود می یابد. ابعاد هندسی پرتابه مورد استفاده در آزمایش و شبیه سازی حاضر مطابق با شکل ۸ است.

شکل ۸ ابعاد پرتابه شماره ۲۲ مورداستفاده در آزمایش های تروسکات [۱۶]، ابعاد برحسب میلیمتر است.

مقادیر پارامترهای مختلف شبیهسازی به شرح جدول است:

جدول ۱. پارامترهای مختلف مورداستفاده در مدلسازی عددی

واحد	اندازه	تعريف	پارامتر
m/s	-773	سرعت افقي اوليه	V_{0X}
m/s	-۵۸	سرعت قائم اوليه	V_{0Y}
deg	٩	زاویه اولیه پرتابه نسبت به افق	γ
rad/s	-۳۵۹۰	چرخش محوري اوليه	spin
m²/s	٩/٨١	شتاب گرانش	g
kg	•/••401	جرم	m
kg. m²	۳/۵ e-V	ممان اینرسی	Iy

لازم به توضیح است از منظر طراحی، سرعت زاویهای چرخشی پرتابه متأثر از پارامترهایی مانند کالیبر، سرعت دهانه پرتابگر و گام خان است که با مراجعه به مقررات از پیش تعیین شده استاندارد مقدار آن قابل تعیین است. بر این اساس سرعت چرخش محوری برای پرتابه موردبررسی در این پژوهش ۳۵۹۰ رادیان بر ثانیه تعیین شده است [۳۱].

برخورد پرشدت با سطح آزاد، طبیعتاً زمینهساز بروز فعل و انفعالات پر شدت خواهد بود. همان طور که پیش تر بیان شد،

سرعت زیاد و هندسه های تیز، فرایند ورود به آب را مستعد بروز پاشش آب و تشکیل کویتی خواهد نمود. در شکل ۹ شبیه سازی چهار رویداد فیزیکی فرایند ورود به آب پر سرعت، با نتایج تصاویر آزمایش های پرتابه شماره ۲۲ تروسکات مقایسه شده است [۱۶]. این چهار رویداد عبارتاند از ۱- حجم پاشش آب ناشی از ورود نامتقارن پرتابه به درون آب، ۲- اثر گذاری حرکت زیر سطح پرتابه در درون کویتی بر سطح آزاد، ۳- بروز برخورد دمی و رفتار ار تجاعی و بازگشت انتهای پرتابه به درون کویتی و ۴-پاشش آب ناشی از برخورد دمی است. با توجه به تصاویر شکل ۹ می توان گفت، انطباق قابل قبولی بین نتایج عددی و نتایج آزمایشگاهی در مدل سازی پدیده های فیزیکی ورود به

می تواند رویدادهای فیزیکی فرایند ورود به آب پرسرعت مایل را مدل نماید.

در شکل ۱۱، ۱۱ و ۱۲ به ترتیب، نتایج عددی سرعت پرتابه در راستای افقی، سرعت زاویهای پیچشی و نیروی محوری وارد بر پرتابه، با نتایج استخراج شده از پژوهش آزمایشگاهی تروسکات [۳۰] مقایسه شده است. با دقت در نتایج، انطباق قابل قبولی بین نتایج مدل عددی در مقایسه با نتایج آزمایشگاهی مشاهده می شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت مدل عددی ارائه شده در این پژوهش با دقت مناسبی می تواند دینامیک ورود به آب مایل پرتابه استوانهای را شبیه سازی نماید.

شکل ۹. تشکیل کویتی و پدیدههای فیزیکی ناشی از ورود به آب پرسرعت (الف-د): نتایج شبیهسازی تحقیق حاضر و (ه-ی) نتایج آزمایشگاهی [۱۶]

شکل ۱۰. نتیجهٔ شبیهسازی سرعت افقی پرتابه در مقایسه با نتایج آزمایشگاهی [۱۴]

شکل ۱۱. نتیجهٔ شبیهسازی سرعت پیچشی پرتابه در مقایسه با نتایج آزمایشگاهی [۱۶]

شکل ۱۲. نتیجهٔ شبیهسازی نیروی محوری وارده بر پرتابه در مقایسه با نتایج آزمایشگاهی [۱۶]

۳. بررسی تأثیر چرخش محوری (اسپین) پرتابـه بـر دینامیک ورود به آب مایل پرتابه استوانهای

بهمنظور بررسی اثر چرخش محوری، نتایج شبیهسازی ورود به آب پرتابه استوانهای شکل ۸ (آزمایش شماره ۲۲ تروسکات [۱۶])، در دو وضعیت دارای چرخش محوری و بدون وجود چرخش محوري ، با هم مقایسه شده است. لازم به یادآوری است هندسهٔ پرتابهٔ مورداستفاده در این بخش، همان هندسه قبلي مورداستفاده در بخش صحتسنجي (شکل ۸) است. به منظور کاهش هزینه محاسباتی در این قسمت، بخش مدلسازی حرکت در هوا کوتاه شده است و شروع حرکت پرتابه با شرایط مشابه با وضعیت نتایج آزمایشگاهی و از نقطهای در نزدیکی سطح آزاد آغاز شده است. بنابراین زمانبندی نتایج در این بخش با نتایج ارائه شده در بخش صحتسنجی، اندکی تفاوت دارد. در شکل ۱۳ شبیهسازی حرکت پرتابه در درون کویتی در دو وضعیت حرکت با چرخش محوری و بدون وجود چرخش محوری، در زمان ۱/۲ میلی ثانیه از ابتدای حرکت با هم مقایسه شده است. در شکل۱۴، ۱۵ و ۱۶ به ترتیب، اثر چرخش محوری بر مسیر حرکت یر تابه در صفحه X-Y و مؤلفه های سرعت و شتاب پرتابه در راستای محورهای مختصات اینرسال، موردبررسی قرار گرفته است.

شکل ۱۳. شبیهسازی حرکت پرتابه در درون کویتی در دو وضعیت الف: با چرخش محوری، ب: بدون چرخش محوری در زمان ۱/۲ میلی ثانیه از شروع حرکت

با توجه به شکل ۱۳ و اطلاعات نمودارهای ۱۴، ۱۵ و ۱۶ مشخص می شود، چرخش پرتابه سبب تغییر در نیروهای وارده، سرعت و درنهایت مسیر حرکت پرتابه نخواهد شد. به نظر می رسد عمده دلیل این موضوع، کوچک بودن نیروهای ژیروسکوپیک ناشی از چرخش محوری پرتابه، در مقایسه با

نیروهای وارده بر پرتابه از سوی آب خواهد بود. در پـژوهش حاضر مشاهده شد، چرخش محوری پرتابه تـأثیری بـر انـدازه نیروهـا و بـه تبـع آن دینامیـک حرکـت پرتابـه در درون آب ندارد.

نمودارهای شکل ۱۷ و ۱۸ به ترتیب به مقایسه ممان وارده بر پرتابه در اثر برخورد با سطح آزاد و به دنبال آن تغییر در سرعت زاویهای پرتابه می پردازد. با توجه به توضیحات پیش گفته و اطلاعات نمودار شکل ۱۷، تحت تأثیر چرخش پرتابه، تغییرات محسوسی در ممان وارده بر پرتابه به وجود نخواهد آمد. بر این اساس و مطابق با نمودارهای شکل ۱۸، اثر چرخش پرتابه، بر اندازه سرعت زاویهای پیچشی پرتابه در جهت محور Z نیز، کمتر از ۲ درصد است. بنابراین می توان نتیجه گرفت، حرکت صفحهای است. یافتههای این پژوهش در حالی است که چرخش یک تأثیر شاخص بر پایداری پرتابه در درون هوا دارد. علت این موضوع را

مک کوی نشان داد، اثر پایدارساز چرخش محوری با پارامتر ضریب پایداری ژیروسکوپی (gS) قابل بیان است [۳۱]. در این بیان، gS نسبت ممان پایدارکننده ناشی از چرخش به ممان ناپایدار کننده ناشی از جریان سیال است. مک کوی همچنین نشان داد، اثر پایدارساز چرخش محوری زمانی روی می دهد که مقدار gS بیشتر از یک باشد. با برخورد پرتابه با سطح آب و حرکت آن در درون کویتی، ممان ناپایدار کننده به شدت زیاد می شود؛ بنابراین مقدار gS به شدت کوچک خواهد شد. درنهایت انتظار می رود با کوچک شدن مقدار gS اثر چرخش حذف شود که این موضوع منطبق بر نتایج پژوهش حاضر است.

نکته حائز اهمیت است: (۱) حرکت چرخش محوری پرتابه چرخش پایدار سوپرکاویتاسوینی تأثیری بر دینامیک زیرسطحی پرتابه ندارد و (۲) مسائل موردبررسی در ورود به آب پرتابه های پیش گفته می تواند با فرض ساده ساز حذف اثرات چرخش محوری موردبررسی قرار گیرد. به عبارت دیگر اثبات این فرضیه به کاهش درجات آزادی

مدلسازی عددی آتی از ۶ درجه به ۳ درجه و کاهش امکانات آزمایشگاهی موردنیاز جهت تصویربرداری از حرکت پرتابه از سه جهت به دو جهت، منجر خواهد شد.

شکل ۱۷. اثر چرخش محوری بر ممان وارده بر پرتابه

شکل ۱۸. اثر چرخش محوری بر سرعت زاویهای پیچشی پرتابه

٤. نتيجه گيري

این پژوهش در ابتدا با استفاده از مدلسازی عددی مسئلهٔ ورود به آب مایل پرسرعت یک پرتابهٔ سوپر کاویتاسوینی، به توسعهٔ ابزاری برای بررسی دقیق تر فیزیک حاکم، پرداخته است. صحتسنجی نتایج با استفاده از نتایج یک پژوهش آزمایشگاهی پیشین انجام شده است. نتایج مدل عددی در مقایسه با نتایج آزمایشگاهی، نشان دهندهٔ توانمندی این مدل در ارائه توصیفی دقیق از رفتار فیزیکی – دینامیکی، پرتابه پیش گفته است. مدل عددی ارائه شده می تواند جزئیات پیش گفته است. مال عددی ارائه شده می تواند جزئیات همانند پاشش آب ناشی از ورود به آب، اثرات سطحی و

رويداد برخورد دمي را با دقت قابل قبولي مدل نمايد. بنابراين این پژوهش در گام نخست توانسته است، مدل عددی مناسبی از ورود به آب مایل پرتابههای پرسرعت ارائه نماید. در ادامه اثر حركت چرخشي پرتابه بهعنوان يك پارامتر حائز اهميت در طراحی پرتابه های سوپرکاویتاسوینی موردبررسی قرار گرفت. به منظور بررسی دقیق میزان اثر گذاری چرخش محوري بر ديناميک پرتابه، پارامترهاي جابه جايي، سرعت، شـتاب، گشـتاور زاویـهای و سـرعت زاویـهای ایجادشـده در پرتابه، در دو وضعیت وجود چرخش محوری و عـدم وجود آن، شبیهسازی و مقایسه شد. نتایج این پژوهش نشان داد، در فرايند ورود به آب مايل سرعت بالا، وجود چرخش محوري تأثیر بسزایی بر رفتار دینامیکی و سینماتیکی پرتابه استوانهای نخواهمد داشت. عمده دليل اين موضوع، كوچك بودن نيروهاي ژيروسکوييک ناشي از چرخش محوري، در مقايسه با نیروهای وارده بر پرتابه از سوی آب است. بهطور مشخص در حرکت هوایی، نیروی ژیروسکویی ناشی از حرکت چرخشی پرتابه، می تواند تأثیر خود را بر نیروهای آیرودینامیک و دینامیک پرتابه نشان دهد. اما با توجه به آنکه نیروی وارده بر پرتابه در حرکت زیر سطحی در تناسب با نيروهاي وارده بريرتابه در حركت هوايي بسيار نيرومندتر هستند، نيروهاي ژيروسكوييك ناشبي از چرخش محوري تأثير بسزايي بر ديناميك يرتابه نخواهـد داشـت. بنـابراين بـر اساس یافته های این یژوهش می توان نتیجه گرفت، حرکت پرتابه چرخش پايدار سوپر كاويتاسويني در محيط آب يك حرکت صفحهای است. بر این اساس، مسائل موردبررسی در ورود به آب پرتابه های چرخش پایدار می تواند با فرض سادهساز، حذف اثرات چرخش محوری موردبررسی قرار گیرد. به عبارت دیگر اثبات این فرضیه به کاهش درجات آزادی مدلسازی های عددی آتی از ۶ درجه به ۳ درجه و کاهش امکانات آزمایشگاهی موردنیاز برای تصویربرداری از حركت يرتابه از سه جهت به دو جهت منجر خواهد شد.

- [4] Mirzaei M, Alishahi MM, Eghtesad M. Highspeed underwater projectiles modeling: a new empirical approach. Journal of the Brazilian Society of Mechanical Sciences and Engineering. 2015;37(2):613-26.
- [5] Knapp R, Daily W, Hammitt F. Cavitation. New York: McGraw-Hill ;1970.
- [6] Truscott TT. Cavity dynamics of water entry for spheres and ballistic projectiles. 2009 May 21.
- [7] Availabe from: https://www. en.wikipedia.org/wiki/Armour-piercing_finstabilized discarding sabot
- [8] Availabe from: www.dsg.com.\MEA
- [9] Kulkarni SS, Pratap R. Studies on the Dynamics of a Supercavitating Projectile. Applied Mathematical Modelling. 2000;24(2):113-29.
- [10] Gilbarg D, Anderson RA. Influence of atmospheric pressure on the phenomena accompanying the entry of spheres into water. Journal of Applied Physics. 1948;19(2):127-39.
- [11] Weiland C, Vlachos PP. Time-scale for critical growth of partial and supercavitation development over impulsively translating projectiles. International Journal of Multiphase Flow. 2012;38(1):73-86.
- [12] Shi HH, Itoh M, Takami T. Optical observation of the supercavitation induced by high-speed water entry. Journal of fluids engineering. 2000;122(4):806-10.
- [13] Guo ZT, Zhang W, Wang C. Experimental and theoretical study on the high-speed horizontal water entry behaviors of cylindrical projectiles. Journal of Hydrodynamics. 2012 Apr;24(2):217-25.
- [14] Zhao C, Wang C, Wei Y, Zhang X, Sun T. Experimental study on oblique water entry of projectiles. Modern Physics Letters B. 2016;30(28):1650348.
- [15] Wei Z, Hu C. Experimental study on water entry of circular cylinders with inclined angles. Journal of Marine Science and Technology. 2015;20(4):722-38.
- [16] Truscott T, Techet A, Beal D. Shallow angle water entry of ballistic projectiles. Proceedings of the 7th International Symposium on Cavitation; 2009 Aug 17-22; Michigan, USA.
- [17] Rabiee A, Alishahi M, Emdad H, Saranjam B. Experimental investigation of bounce phenomenon. Scientia Iranica. 2011;18(3):416-22.
- [18] Chen T, Huang W, Zhang W, Qi Y, Guo Z. Experimental investigation on trajectory stability

فهرست علائم

قطر کویتاتورقطر کویتاتورنیروی وارده بر سیال
$$\mathbf{F}$$
نیروی وارده بر سیال $\mathbf{g}$ شتاب گرانش زمین $\mathbf{g}$ ممان اینرسی $\mathbf{g}$ $\mathbf{g}$ <

مراجع

- Truscott TT, Epps BP, Belden J. Water entry of projectiles. Annual Review of Fluid Mechanics. 2014;46:355-78.
- [2] Availabe from: http://www.northropgrumman.com/capabilities/R AMICS/page/default.aspx.
- [3] Hou Z, Sun T, Quan X, Zhang G, Sun Z, Zong Z. Large eddy simulation and experimental investigation on the cavity dynamics and vortex evolution for oblique water entry of a cylinder. Applied Ocean Research. 2018;81:76-92.

past the axisymmetric body. Trudy Tsagi. 1980;2060:3-24.

[۳۰] اکبری محمد امین، محمدی جلال، فریدونی جلیل. تجزیه و تحلیل رفتار دینامیکی پرتابه پرسرعت سوپر کاویتاسیون، مبتنی بر داده های یک پژوهش آزمایشگاهی. مکانیک سازه ها و شاره ها. ۲۷۹-۲۱۹(۱):۱۹:۲۰۱۹.

[31] McCoy R. Modern exterior ballistics: The launch and flight dynamics of symmetric projectiles. Schiffer Pub; 1999.

پىنوشت

- 1. Water entry
- 2. Rapid Airborne Mine Clearance System (RAMICS)
- 3. Multi-Environment
- 4. Multi-phase
- 5. Armor-piercing fin-stabilized projectile (APFSDS)
- 6. DSG
- 7. Tail-Slap
- 8. Star-CCM+
- 9. Fluent
- 10. RANS
- 11. Volume of fluid
- 12. Overset Mesh
- 13. Unsteady Reynolds-averaged Navier-Stokes
- 14. Segregated flow
- 15. Implicit unsteady
- 16. Flat wave
- 17. Trimmer
- 18. Surface remesher
- 19. Prism layer

of high-speed water entry projectiles. Ocean Engineering. 2019;175:16-24.

- [19] Iranmanesh A, Passandideh-Fard M. A threedimensional numerical approach on water entry of a horizontal circular cylinder using the volume of fluid technique. Ocean Engineering. 2017;130:557-66.
- [20] Jiang CX, Shuai ZJ, Zhang XY, Li WY, Li FC. Numerical study on the transient behavior of water-entry supercavitating flow around a cylindrical projectile influenced by turbulent drag-reducing additives. Applied thermal engineering. 2016 Jul 5;104:450-60.
- [21] Qi D, Feng J, Xu B, Zhang J, Li Y. Investigation of water entry impact forces on airborne-launched AUVs. Engineering Applications of Computational Fluid Mechanics. 2016;10(1):473-84.
- [22] Chen C, Yuan X, Liu X, Dang J. Experimental and numerical study on the oblique water-entry impact of a cavitating vehicle with a disk cavitator. International Journal of Naval Architecture and Ocean Engineering. 2019;11(1):482-94.
- [23] Yuan X, Chen C, Wang Y, Liu X, editors. On the cavity pressure during the water-entry of a supercavitating vehicle. OCEANS; 2017; Anchorage, USA. IEEE;2017. Avalable from: https://ieeexplore.ieee.org/stamp.jsp ?tp=&arnumber=8232310&isnumber=8232037
- [24] Aus der Wiesche S. Numerical simulation of cavitation effects behind obstacles and in an automotive fuel jet pump. Heat and mass transfer. 2005;41(7):615-24.
- [25] Passandideh-Fard M, Roohi E. Transient simulations of cavitating flows using a modified volume-of-fluid (VOF) technique. International Journal of Computational Fluid Dynamics. 2008;22(1-2):97-114.
- [26] Hirt CW, Nichols BD. Volume of fluid (VOF) method for the dynamics of free boundaries. Journal of computational physics. 1981;39(1):201-25.
- [27] Schnerr GH, Sauer J, editors. Physical and numerical modeling of unsteady cavitation dynamics. Fourth international conference on multiphase flow; 2001 May27- June1 ; New Orleans, USA.
- [28] Johannessen SR. Use of CFD to Study Hydrodynamic Loads on Free-Fall Lifeboats in the Impact Phase: A verification and validation study. Institutt for marin teknikk; 2012.
- [29] Epshtein LA, Laptin VM. Approximate calculation of influence of flow boundaries on cavity length in two dimensional problem and